

Agnieszka Górska

Lwowiana w zbiorach Biblioteki Politechniki Krakowskiej : analiza najstarszych inwentarzy przybytków (1946-1961)

Biblioteka 14 (23), 247-259

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

AGNIESZKA GÓRSKA

Lwowiana w zbiorach Biblioteki Politechniki Krakowskiej. Analiza najstarszych inwentarzy przybytków (1946-1961)

STRESZCZENIE. Na podstawie dwunastu najstarszych ksiąg inwentarzowych Biblioteki Politechniki Krakowskiej pochodzących z lat 1946-1961 sporządzono wykaz, a następnie jednostkowe opisy bibliograficzne 377 tytułów książek wydanych we Lwowie w latach 1747-1939, znajdujących się w zbiorach Biblioteki.

Scharakteryzowano zakres tematyczny lwowianów. W dalszej kolejności analizie poddano zasięg chronologiczny oraz typograficzny publikacji (wskazanie instytucji wydawniczych najliczniej reprezentowanych w zbiorach oraz ich ogólna charakterystyka).

Na charakteryzowaną grupę książek składają się głównie podręczniki techniczne autorstwa takich wykładowców Politechniki Lwowskiej, jak: Maksymilian Thullie, Stefan Bryła, Maksymilian Matakiewicz, oraz inne prace z zakresu nauk technicznych autorstwa między innymi Karola Skibińskiego. W zbiorze tym znalazły się również utwory literackie polskie i zagraniczne, przewodniki turystyczne oraz dzieła dotyczące historii Polski i świata, historii sztuki, malarstwa etc. Omawiane publikacje ukazały się nakładem takich lwowskich oficyn wydawniczych, jak Książnica-Atlas, Zakład Narodowy im. Ossolińskich czy Wydawnictwo Polskie. Wśród nakładców znalazły się również księgarnie sortymentowo-wydawnicze, m.in. Księgarnia Polska Bernarda Połonieckiego.

SŁOWA KLUCZOWE: Biblioteka Politechniki Krakowskiej, książka, lwowiana, nauki techniczne.

W latach powojennych Biblioteka Politechniki Krakowskiej¹ uzupełniała zbiory, przede wszystkim dokonując zakupów książek z zakresu nauk technicznych. Po 1946 roku Politechnika Krakowska wzbogaciła się o kilka

¹ Politechnika Krakowska powstała w 1945 roku, początkowo funkcjonowała jako Wydziały Politechniczne Akademii Górniczej w Krakowie.

tysięcy polskich i niemieckich książek, przekazanych jej w darze przez Politechnikę Lwowską.

W związku z tym w zasobach Biblioteki PK wśród kilkuset tysięcznego księgozbioru można odnaleźć również lwowiana (ogół materiałów wydanych we Lwowie lub dotyczących tego miasta). W artykule skupiłam się wyłącznie na książkach, które zostały wydane we Lwowie, niezależnie od ich tematyki.

Analizując dwanaście najstarszych ksiąg inwentarzowych Biblioteki z lat 1946-1961, zawierających spisy książek zakupionych lub otrzymanych w darze bądź przez wymianę², sporządziłam wykaz 431 sygnatur, pod którymi znajdują się książki wydane we Lwowie, będące przedmiotem niniejszego opracowania. Jego zakres został ograniczony do pierwszych ksiąg inwentarzowych, to w nich bowiem zostały wpisane między innymi książki ofiarowane przez Politechnikę Lwowską.

W wyniku szczegółowego opracowywania okazało się, że stan faktyczny omawianych lwowianów wynosi 377 pozycji. Czterdziestu siedmiu sygnatur nie udało się odnaleźć (są to pozycje zagubione), dziewięć natomiast nie zostało wydanych we Lwowie (pomimo że w inwentarzu widniało takie właśnie miejsce wydania). Pod kilkoma sygnaturami znajduje się więcej niż jeden tytuł – jest to spowodowane tym, że w początkowych latach istnienia biblioteki wydawnictwa seryjne były wpisywane do inwentarzy pod jedną sygnaturą³.

Wszystkie odnalezione książki skatalogowałam w komputerowym systemie bibliotecznym⁴, a następnie zanalizowałam ich zakres tematyczny oraz zasięg chronologiczny i typograficzny.

Zakres tematyczny

Omawiana grupa lwowianów tworzy bogaty, liczący 377 tytułów, zbiór książek składający się głównie z podręczników z szeroko rozumianych dziedzin technicznych, autorstwa wykładowców Politechniki Lwowskiej,

² Inwentarze są oznaczone symbolem ST i obejmują sygnatury od 1 do 42973, dodatkowo podzielone są na formaty: I (16°) do 20 cm, II (8°) 20-25 cm, III (4°) 25-35 cm, oraz IV (2°) powyżej 35 cm.

³ W takim przypadku w inwentarzu wpisywano zazwyczaj tytuł serii i liczbę woluminów, na przykład: *Zagadnienia Techniczne odbudowy Kraju* znajdują się pod sygnaturami II-1933 (liczba woluminów: 11) oraz II-6083 (liczba woluminów: 8), *Programy Politechniki Lwowskiej* – pod sygnaturą III-15105 (liczba woluminów: 66).

⁴ W katalogu elektronicznym BPK, tworzonym w programie TINLIB, znajdują się opisy bibliograficzne wszystkich książek, norm oraz czasopism gromadzonych od 1 stycznia 1994 roku, starsze zbiory są katalogowane sukcesywnie.

do których należeli: Maksymilian Thullie, Stefan Bryła, Maksymilian Matakiewicz. Zbiór zawiera także inne publikacje z zakresu nauk technicznych, których autorami byli między innymi Karol Skibiński i Józef Rychter. Wśród lwowianów, jakie posiada Biblioteka PK, znajdują się również utwory literackie polskie i zagraniczne, przewodniki turystyczne oraz dzieła dotyczące historii Polski i świata, a także historii sztuki i malarstwa. Wszystkie te publikacje ukazały się nakładem lwowskich oficyn wydawniczych: Książnicy-Atlas, Zakładu Narodowego im. Ossolińskich oraz Książnicy Polskiego Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych. Do wydawców należały również księgarnie sortymentowo-wydawnicze, między innymi Księgarnia Polska Bernarda Połonieckiego.

Największy odsetek książek wydanych we Lwowie, znajdujących się w zbiorach Biblioteki PK, zajmują publikacje z zakresu nauk technicznych, a także z takich dziedzin, jak oświata, szkolnictwo oraz wychowanie. W tabeli 1 uwzględniłam jedynie te publikacje, które w zależności od dziedzin sklasyfikowano w liczbie co najmniej pięciu.

Tabela 1. Zakres tematyczny lwowianów Biblioteki PK

Lp.	Symbol UKD	Dziedzina	Liczba publikacji	Udział procentowy
1	33	Nauki ekonomiczne. Gospodarka. Ekonomia.	5	1%
2	34	Prawo.	5	1%
3	37	Oświata. Szkolnictwo. Wychowanie.	70	20%
4	39	Etnografia.	5	1%
5	51	Matematyka.	11	3%
6	55	Geologia. Geofizyka. Hydrologia. Meteorologia. Klimatologia. Petrografia.	9	3%
7	62	Inżynieria. Technika.	67	19%
8	63	Rolnictwo. Leśnictwo. Hodowla zwierząt. Łowiectwo. Myślistwo. Rybactwo.	6	2%
9	66	Chemia przemysłowa. Przemysł chemiczny.	11	3%
10	69	Przemysł budowlany. Materiały. Elementy i roboty budowlane.	14	4%
11	71	Planowanie przestrzenne. Urbanistyka. Kształtowanie krajobrazu.	9	3%
12	72	Architektura.	15	4%
13	75	Malarstwo.	13	4%
14	81	Językoznawstwo.	9	3%
15	82	Literatura.	27	8%
16	91	Geografia. Geograficzne badanie ziemi. Podróże.	22	6%
17	929	Biografie.	18	5%
18	93/94	Historia.	41	11%

Źródło: opracowanie własne.

Drugą co do wielkości część omawianej grupy zbiorów stanowią teksty (przede wszystkim podręczniki akademickie) z zakresu szeroko pojmowanej inżynierii i techniki. Są to głównie publikacje wykładowców Politechniki Lwowskiej.

Do najliczniejszych należą opracowania autorstwa profesora Maksymiliana Thulliego (1853-1939). Większość tekstów tego autora dotyczy statyki budowli, a także nowego wówczas (na początku XX wieku) materiału konstrukcyjnego – żelbetu. Thullie zapoczątkował publikowanie tekstów, w tym przede wszystkim podręczników, z dziedziny techniki w języku ojczystym, przyczyniając się w ten sposób do popularyzacji polskiej literatury technicznej. Wcześniej korzystano prawie wyłącznie z dzieł niemieckich lub francuskich. O zasługach lwowskiego profesora w tym zakresie tak pisał Ksawery Gnoiński: „Thullie brak ten w zakresie swego przedmiotu usunął sam prawie zupełnie. W ciągu 25 lat pojawił się cały szereg jego doskonałych podręczników, obejmujących tak statykę budowli, jako też całokształt teorii i budowy mostów”⁵.

W kolejności chronologicznej Thullie opublikował następujące podręczniki (wykaz obejmuje publikacje wydane do 1914 roku)⁶: *Podręcznik statyki budowli* (1886 wyd. 1, 1902 wyd. 2), *Podręcznik teorii mostów. Cz. I* (1890 wyd. 1, 1904 wyd. 2), *Podręcznik teorii mostów. Cz. II* (1892 wyd. 1, 1906 wyd. 2), *Podręcznik teorii mostów. Cz. III* (1913), *Przyczółki, i filary kamienne* (1891 wyd. 1, 1903 wyd. 2), *Mosty blaszane* (1893 wyd. 1, 1905 wyd. 2), *Mosty drewniane. Cz. I* (1895 wyd. 1, 1901 wyd. 2, 1913 wyd. 3), *Mosty drewniane Cz. II* (1898 wyd. 1, 1907 wyd. 2), *Mosty kamienne* (1902 wyd. 1, 1908 wyd. 2), *Mosty kratowe żelazne* (1906), *Filary żelazne* (1907).

W zbiorach Biblioteki PK znajduje się pięć podręczników Thulliego: *Podręcznik statyki budowli: dla inżynierów, architektów i słuchaczy szkół politechnicznych* (1902 wyd. 2, 1923 wyd. 4), *Podręcznik teorii mostów. Cz. I* (1890 wyd. 1) oraz *Mosty drewniane. Cz. I i Cz. II* (1895 wyd. 1, 1898 wyd. 1).

W 1894 roku rozpoczęto wydawanie serii podręczników *Roboty wodne*. Inicjatorem tego przedsięwzięcia był profesor Józef Rychter (1843-1917), późniejszy rektor Szkoły Politechnicznej, jeden z pionierów lwowskiej szkoły hydrotechnicznej⁷. Opublikował dwie pierwsze prace w tej serii:

⁵ K. Gnoiński, *Jubilaci Lwowskiej Szkoły Politechnicznej*, „Przegląd Techniczny” 52, 1914, nr 8, s. 97.

⁶ Ibidem.

⁷ Za: E. Pacześniak, *Maksymilian Matakiewicz (1885-1940), wybitny polski hydrolog i specjalista w dziedzinie budownictwa wodnego*, „Biuletyn: Prosto z pokładu” 2006, nr 36 [online], [dostęp: 26.07.2009], dostępny w Internecie: <http://www.nadbor.pwr.wroc.pl/fanklub/pdf/nr36.pdf>.

Roboty wodne. Cz. 1, Pomiary wodne. Rowy i kanały (Lwów 1894) oraz *Roboty wodne. Cz. 2, Fundamenty* (Lwów 1910).

Wydawanie serii kontynuował Maksymilian Matakiewicz (1885-1940), lwowski profesor zajmujący się hydrotechniką. Od 1914 roku zmieniała się nazwa serii *Roboty wodne* na *Budownictwo wodne*. W jej obrębie ukazało się jeszcze pięć kolejnych części autorstwa profesora Matakiewicza: część 3 (współautorstwo)⁸ – *Zasady budowy wodociągów* (Lwów 1914), część 4 – *Budowa jazów* (Lwów 1920), część 5 – *Regulacja rzek* (Lwów 1921), część 6 – *Żegluga śródziemna i budowa dróg wodnych* (Warszawa 1931) oraz część 7 – *Zasady wyzyskania sił wodnych: pomiary i obliczenia wodne* (Lwów 1936). W zbiorach Biblioteki PK znajdują się części 4, 5, 7 oraz 6 (nie należąca do zbioru lwowianów).

Oprócz wymienionych wyżej pozycji w zbiorach biblioteki znajdują się jeszcze cztery inne podręczniki Matakiewicza: *Drogi wodne w Polsce* (Lwów–Warszawa 1917), *Światowe drogi wodne a regulacja Wisły* (Lwów–Warszawa 1921), *Ogólna formuła na średnią chyżość przepływu w łożyskach rzecznych i kanałowych* (Lwów 1925) i *Dalsze badania nad formułą prędkości i krytyka nowszych zapatrywań na jej budowę* (Lwów 1931).

Wśród lwowskich publikacji Stefana Bryły (1886-1943)⁹ w Bibliotece PK znajduje się niewątpliwie najpopularniejsze dzieło pod jego redakcją – czterotomowy *Podręcznik inżynierski w zakresie inżynierii lądowej i wodnej* (wydany w latach 1927-1936). Książka powszechnie nazywana „podręcznikiem Bryły” lub po prostu „Bryłą” do dziś jest wykorzystywana. W wielu swych partiach zachowała aktualność, wychowało się na niej kilka pokoleń polskich inżynierów budowlanych. Oprócz „Bryły” w zbiorach Biblioteki PK znajdują się jeszcze trzy inne książki tego autora: *Podręcznik budownictwa żelaznego* (Lwów 1924), *Beton w budownictwie wiejskim* (Lwów 1937, wyd. 2), a także wykraczająca poza zakres zawodowej działalności Stefana Bryły publikacja *Ameryka*, pochodząca z 1921 roku, będąca zbiorem reportaży z podróży po tym kontynencie, którą autor odbył w roku 1912.

⁸ Z. Ciechanowski, M. Matakiewicz, K. Pomianowski, *Budownictwo wodne*, cz. 4, *Zasady budowy wodociągów: podręcznik do użytku inżynierów i słuchaczy szkół politechnicznych*, Lwów 1914.

⁹ Stefan Bryła prowadził wykłady na Politechnice Lwowskiej i Warszawskiej. Był autorem wielu konstrukcji budowlanych, między innymi pierwszego na świecie drogowego mostu spawanego na rzece Słudwi w Maurzycach pod Łowiczem (1929) oraz wieżowca Prudential w Warszawie (1934), również jako pierwszy sporządził zasady projektowania i wykonywania konstrukcji spawanych. Opracowana przez PAN monografia Bryły zawiera wykaz 265 jego publikacji *Monografia działalności naukowej Stefana Bryły*, Warszawa 1959 (bibliografia publikacji, s. 401-413).

Wśród lwowianów Biblioteki PK znajdują się również publikacje dotyczące samej Politechniki Lwowskiej, a także instytucji z nią związanych. Należą do nich: *Politechnika Lwowska: jej stan obecny i potrzeby* z 1932 roku, *Katalog Biblioteki Politechniki Lwowskiej*. Cz. 5, L. I. 26.001-32.000 z 1934 roku oraz *Polskie Towarzystwo Politechniczne we Lwowie 1877-1937: księga pamiątkowa* wydana z okazji 60-letniego jubileuszu Towarzystwa pod redakcją Emila Bratro, z 1937 roku. Ponadto biblioteka posiada również (niemal kompletne) programy studiów Politechniki Lwowskiej od 1873 do 1940 roku: *Program c.k. Akademii Technicznej we Lwowie* z lat 1873-1878 (6 numerów – komplet), *Program Ces. Król. Szkoły Politechnicznej we Lwowie* z lat 1878-1919 (39 numerów – brakuje rocznika 1882/83), *Program Szkoły Politechnicznej we Lwowie* z lat 1919-1921 (2 numery – komplet) oraz *Program Politechniki Lwowskiej* z lat 1921-1940 (19 numerów – komplet).

Skromniejszą część lwowianów stanowią książki z zakresu historii sztuki, malarstwa oraz rzeźby – 13 tytułów. Wydawnictwa z tej grupy tematycznej pochodzą głównie z księgarni Hermana Altenberga. Są to między innymi: Antoniego Potockiego *Malarstwo angielskie*. Cz. 1, *Portret i krajobraz angielski* z 1907 roku, Stanisława Wasylewskiego *Portrety pań wytwornych: czasy stanisławowskie* z 1924 roku. W zbiorach Biblioteki PK znajdują się również: *Zarys dziejów malarstwa od najdawniejszych czasów do końca XVIII stulecia* – trzy tomy autorstwa Antoniego Jodko-Narkiewicza z 1888 roku, wydane przez wydawnictwo Gubrynowicza i Schmidta, oraz Kazimierza Bartela *Perspektywa malarska: zasady – zarys historyczny – estetyka*. T. 1, pochodząca z 1928 roku. Warto też wymienić trzy monografie Tadeusza Mańkowskiego z zakresu sztuki: *Lwowskie kościoły barokowe* z 1932 roku, *Lwowski cech malarzy w XVI i XVII wieku* z 1936 roku i *Lwowska rzeźba rokokowa* z 1937 roku (ta monografia znajduje się w zbiorach Biblioteki PK). Każde z tych opracowań nie tylko uwzględnia dawną, dość skromną, literaturę, ale opisuje również nowe, do tamtej pory nieznanne, zabytki i inne materiały źródłowe, częściowo odnalezione przez autora za granicą¹⁰. Do zbiorów Biblioteki PK należy również dziewięciotomowe dzieło Haldane Macfalla *Historia malarstwa w polskim przekładzie* Jana Kasprowicza z 1913 roku.

W zbiorach Biblioteki znajdują się też przewodniki wydane we Lwowie. Najstarszym jest, pochodzący z 1901 roku, *Przewodnik po Śląsku Cieszyńskim: wraz z opisem topograficzno-etnograficznym i szkicem dziejów Księstwa Cieszyńskiego* autorstwa księdza Antoniego Macoszka – pierwszy polski przewodnik turystyczny po Śląsku Cieszyńskim i po Beskidzie Śląskim. Warto też wymienić *Ilustrowany przewodnik po ziemi kaszubskiej: od Chojnic*

¹⁰ T. Mańkowski, *Orient w polskiej kulturze artystycznej*, Wrocław–Kraków 1959.

i *Stargardu po morze* wydany w 1924 roku przez Książnicę Polską Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych w serii Polska Biblioteka Turystyczna. Jest to dwunasty w tej serii przewodnik, jego autorem jest dr Mieczysław Orłowicz. W słowie wstępnym Orłowicz zaznaczył, że tekst nie jest oryginalny, stanowi jedynie część obszerniejszego dzieła jego autorstwa *Ilustrowany przewodnik po województwie Pomorskiem* z 1924. We wstępie czytamy dalej: „Jest to pierwsza próba ujęcia całości terytorjum zamieszkałego przez Kaszubów w jednym przewodniku, gdyż dotychczas istnieją w języku polskim tylko dwa przewodniki specjalne”¹¹.

Pierwszym z nich – należącym do lwówianów Biblioteki PK – jest drugie wydanie przewodnika autorstwa Bernarda Chrzanowskiego z 1920 roku *Na kaszubskim brzegu: zwiezły przewodnik z sześciu krajobrazami i mapą*. Druga publikacja, o której mowa we wstępie Orłowicza (Aleksander Majkowski, *Zdroje Raduni*, Warszawa 1913), jest w posiadaniu Biblioteki, ale nie należy do lwówianów.

W zbiorach Biblioteki znajduje się książka zatytułowana *Przewodnik po Lwowie i okolicy z Żółkwią i Podhorcami. Z planem miasta i teatru* Franciszka Jaworskiego, wydana w 1910 roku przez Księgarnię Polską Bernarda Połonieckiego.

Spśród przewodników wydanych we Lwowie, a dotyczących innych krajów, Biblioteka PK posiada dwa opracowane przez Leona Sternklara: *Artystyczno-informacyjny przewodnik po Włoszech południowych i Sycylii wraz z wyspami Liparyjskimi, Maltą i Tunisem* z 1907 roku oraz *Artystyczno-informacyjny przewodnik po Neapolu i okolicy z planem miasta i Muzeum Narodowego* z 1906 roku.

W zbiorach Biblioteki PK znajdują się także lwówianka z zakresu historii. Spośród 41 posiadanych tytułów, 26 dotyczy historii Polski. Z ważniejszych warto wymienić dwa tomy – trzeci i czwarty – opracowania Stanisława Kutrzeby *Historia ustroju polski w zarysie*. Dzieło to służyło jako podręcznik uniwersytecki i doczekało się ośmiu kolejnych wydań, do dzisiaj jest klasycznym opracowaniem tego typu. Kutrzeba, rozprawiając się z wieloma mitami dotyczącymi historii Polski, ukazał rozwój instytucji prawnych w ścisłej łączności z historią społeczeństwa¹². Inna publikacja to dwa tomy dzieła *Historia chłopów polskich w zarysie* Aleksandra Świętochowskiego, pochodzące z 1925 i 1928 roku.

¹¹ M. Orłowicz, *Ilustrowany przewodnik po ziemi kaszubskiej: od Chojnic i Stargardu po morze*, Lwów–Warszawa 1924, s. 5.

¹² W. Uruszczak, Stanisław Kutrzeba (1876-1946), w: *Złota księga Wydziału Prawa i Administracji*, red. J. Stelmach, W. Uruszczak, Kraków 2000, s. 291-296; A. Vetulani, Stanisław Kutrzeba, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 16, Wrocław–Gdańsk 1971.

Mniej liczną grupę lwowianów stanowią biografie, zarówno zbiorowe (artystów oraz sławnych Polaków), jak również indywidualne. W bibliotece znajdują się monografie malarzy: Maksymiliana Gierymskiego, Artura Grottgera i Jana Piotra Norblina. Z biografii zbiorowych warto wspomnieć o dwutomowej publikacji noblisty Rudolfa Euckena *Wielcy myśliciele i ich poglądy na życie* (wydanie drugie z 1925 roku).

Wśród lwowianów znajdujących się w zbiorach Biblioteki PK jest też kilka znaczących wydawnictw seryjnych. Są to serie z zakresu nauk technicznych: *Zagadnienia Techniczne Odbudowy Kraju* oraz *Archiwum Naukowe* (w jego obrębie wyodrębniono trzy działy: filologiczny, historyczno-filozoficzny oraz matematyczno-przyrodniczy), a także seria literacka *Biblioteka laureatów Nobla*. Seria *Zagadnienia Techniczne Odbudowy Kraju* pod redakcją Artura Kühnela i Mieczysława Rybczyńskiego wydawana była od samego początku (od 1916 roku) pod patronatem Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie przez Księgarnię Polską Bernarda Połonieckiego. Łącznie w serii ukazały się 22 tomy (18 tomów do 1919 roku)¹³. Niestety Biblioteka PK nie posiada kompletnej serii – w jej zbiorach znajduje się 15 zeszytów. Autorami tekstów byli specjaliści nauk technicznych, m.in. Maksymilian Matakiewicz, Artur Kühnel i Emil Bratro.

Ciekawostką w zbiorach Biblioteki PK jest 29 tytułów wydanych w ramach literackiej serii Biblioteka laureatów Nobla. Seria została zainicjowana w 1921 roku przez lwowskiego nakładcę Rudolfa Wegnera oraz jego Wydawnictwo Polskie i zachęcała do lektury w następujący sposób:

ujmuje literaturę przekładów w pewien system, dając dzieła o wysokiej wartości artystycznej z wszystkich piśmiennictw zagranicznych. Każdy z laureatów fundacji Nobla będzie tu reprezentowany szeregiem swych dzieł, tak iż z czasem cała Biblioteka obejmie kwiat dorobku kulturalnego wszystkich narodów¹⁴.

Wegner sam dobierał tłumaczy, tak by zapewnić serii odpowiedni poziom literacki. W ich gronie znaleźli się Józef Birkenmajer, Leopold Staff i Franciszek Mirandola (właściwie Franciszek Pik). W latach 1921-1939 łącznie ukazało się w tej serii 80 dzieł, m.in. Knuta Hamsuna, Rudyarda Kiplinga, Maurice'a Maeterlincka, Władysława Reymonta, Bernarda Shawa¹⁵. Seria była wydawana niezwykle starannie, na dobrym gatunkowo papie-

¹³ H. Leokajtis, *Zarys dziejów „Księgarni Polskiej” Bernarda Połonieckiego we Lwowie 1889-1939*, „Roczniki Biblioteczne” 14, 1970, z. 3-4, s. 852.

¹⁴ Cyt. za: A. Michalewska, *Działalność wydawnicza Rudolfa Wegnera*, „Roczniki Biblioteczne” 22, 1978, z. 1-2, s. 123.

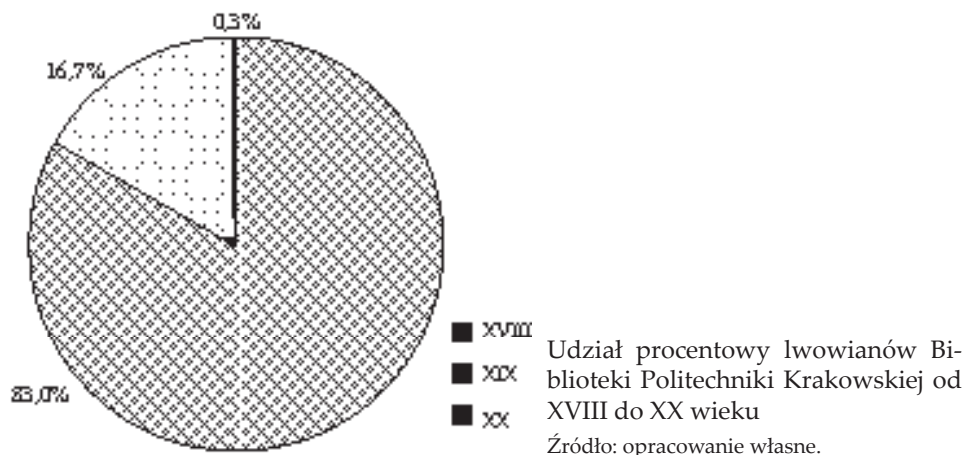
¹⁵ Ibidem.

rze, miała własny znak wydawniczy: profil głowy laureata, uwieńczonej laurowymi liśćmi¹⁶. Krakowska biblioteka posiada pięć książek Maurice'a Maeterlincka, po cztery – Romaina Rollanda i Rabindranatha Tagorea, po dwie – Karla Gjellerupa, Carla Spittelera, Paula Heysea i Rudolfa Euckena, a także po jednym tytule Carla Venera von Heidenstama, Gerharta Hauptmanna, Henrika Pontoppidana, Knuta Hamsuna, Rudyarda Kiplinga, Selma Lagerlöfa, Williama Butlera Yeatsa oraz Władysława Reymonta.

Zasięg chronologiczny

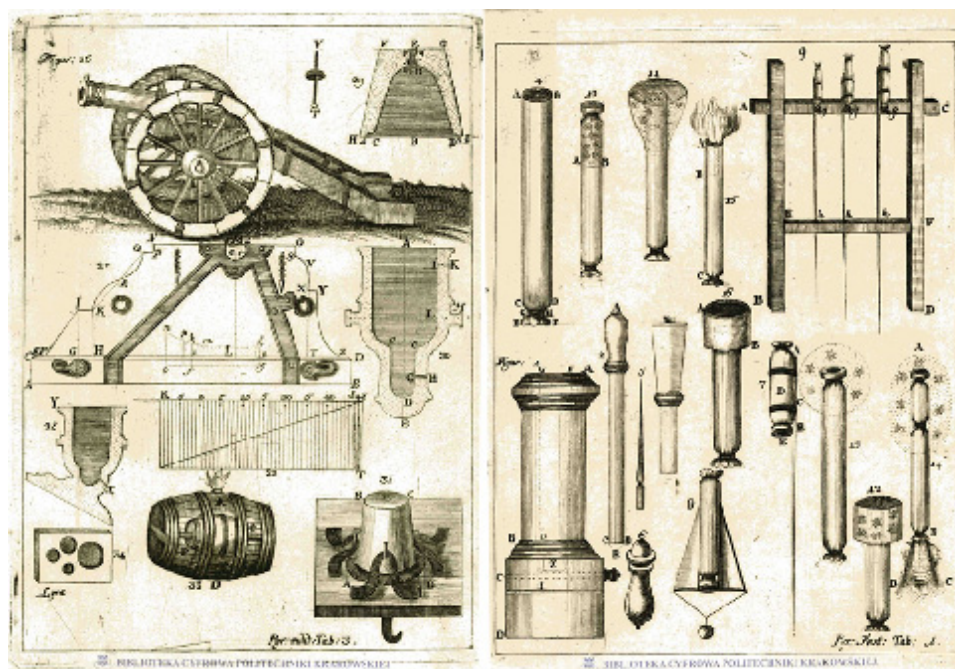
Dokładną datę wydania udało się ustalić w przypadku 376 pozycji. Została określona bezpośrednio z wydawnictwa lub na podstawie Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego NUKAT. Datę wydania jednego tylko tekstu określiłam przez podanie przypuszczalnego dziesięciolecia w ustalonym stuleciu, to znaczy [192-?] – prawdopodobnie książka została wydana w latach 20. XX wieku. Jest to książka Gustawa Mokrzyckiego zatytułowana *A.B.C. lotnicze*.

Na wykresie zilustrowałam udział procentowy lwowianów Biblioteki PK w zależności od danego stulecia.

Szczegółowy zasięg chronologiczny lwowianów pochodzących ze zbiorów Biblioteki PK obejmuje 192 lata: od 1747 do 1939 roku. Najwięcej książek pochodzi z XX wieku – 83% (tj. 313 tytułów), już znacznie mniej jest książek XIX-wiecznych – 16,7% (tj. 63 tytuły). Tylko jedna książka

¹⁶ Ibidem, s. 125.

Strony ze *Scientia artium militarium architecturam pyrotechnicam, tacticam, polemicam, perspectivam complectens sive lectiones mathematicae* (Lwów 1747)

Źródło: Biblioteka Cyfrowa Politechniki Krakowskiej; tryb dostępu do dokumentu: <http://www.biblos.pk.edu.pl/bcr&id=61&dir=ZS.Bogatkol.ScientiaArtium.html>.

(0,3%) pochodzi z XVIII wieku. Jest to najstarszy (z 1747 roku) lwowski starodruk znajdujący się w zbiorach Biblioteki PK zatytułowany *Scientia artium militarium architecturam pyrotechnicam, tacticam, polemicam, perspectivam complectens sive lectiones mathematicae* autorstwa Ignacego Bogatki. Książka ta została wydana w typografii Collegii Societatis Jesu. Była to oficyna jezuitów założona w 1642 roku, działająca do 1773 roku, kiedy to doszło do kasaty Towarzystwa Jezusowego. Druki podpisane były „Typis Collegii Soc. Jesu, J.K. Mci”, a od 1760 roku jezuita zaczęli używać nazwy „Drukarnia Akademii J.K. Mci Soc. Jesu”¹⁷.

Wydanie książki było rezultatem uczestnictwa Bogatki w wykładach prowadzonych przez ks. Faustyna Grodzickiego w akademii jezuickiej we Lwowie. Grodzicki był profesorem matematyki, który jako jeden z nielicznych w pierwszej połowie XVIII wieku prowadził wykłady z zakre-

¹⁷ B. Konarska-Pabiniak, *Lwów w Zbiorach Specjalnych Biblioteki im. Zielińskich TNP w Płocku*, w: *Kraków – Lwów: książki, czasopisma, biblioteki*, t. 8, red. H. Kosętko, Kraków 2006, s. 77.

su pirotechniki, przedmiot nosił nazwę „pyrotechnica festiva”¹⁸. Bogatko skrzętnie notował wszystkie wykłady, a następnie wydał je w wyżej wymienionej książce. Jest to przede wszystkim traktat o zastosowaniu matematyki w teorii wojskowości. Autor opisał wszystko, co wiązało się z prochem strzelniczym, oprócz tego znajdowała się tam instrukcja sporządzania różnego rodzaju fajerwerków.

Książka została dedykowana księciu Januszowi Lubartowiczowi Sanguszcze. We wstępie znajduje się list Bogatki do księcia mówiący o pożytku z matematyki i o dziejach nauk matematycznych w Polsce. Dzieło zawiera dodatkowo 19 rozkładanych ozdobnych miedziorytów z wizerunkami między innymi armat i pocisków oraz umocnień obronnych. Niezwykle precyzyjne miedzioryty zostały wykonane przez lwowskiego sztycharza Jana Filipowicza. Ponadto praca zawiera portret księcia Sanguszeki, w Bibliotece PK znajduje się jednak egzemplarz bez tego portretu. Książka stanowi dzisiaj rzadkość bibliograficzną.

Zasięg typograficzny

Analizę typograficzną lwowianów pochodzących ze zbiorów Biblioteki PK przeprowadziłam w odniesieniu do 333 pozycji, gdyż w wypadku 28 nie udało mi się określić wydawcy, 16 publikacji zostało natomiast wydanych nakładem własnym autorów. W tabeli 2 przedstawiłam wykaz oficyn wydawniczych, uwzględniając wyłącznie te, które wydały co najmniej dziesięć pozycji.

Tabela 2. Typografia reprezentowana w lwowianach Biblioteki PK

Lp.	Wydawca	Liczba pozycji	Lata
1	Politechnika Lwowska / Szkoła Politechniczna / C. K. Akademii Technicznej	80	1873-1939
2	Wydawnictwo Polskie (R. Wegner)	36	1921-1928
3	Księgarnia Polska B. Połonieckiego	34	1903-1937
4	Książnica-Atlas	27	1924-1939
5	Zakład Narodowy im. Ossolińskich	22	1854-1939
6	H. Altenberg	17	1898-1931
7	Gebethner i Wolff	16	1916-1924
8	Towarzystwo Naukowe we Lwowie	12	1923-1939
9	Książnica Polskiego Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych	10	1891-1924

Źródło: opracowanie własne.

¹⁸ Za: F. Jaworski, *O szarym Lwowie*, Lwów 1917, s. 118-119.

W wypadku trzech z 63 druków XIX-wiecznych nie dało się ustalić wydawcy, cztery publikacje zostały natomiast wydane staraniem autorów. Spośród druków z XX wieku (łącznie 313 tytułów) 24 nie mają określonego wydawcy, a 12 opublikowano nakładem własnym autorów. Wśród wydawców znalazły się zarówno profesjonalne oficyny wydawnicze, jak i towarzystwa oraz instytucje państwowe.

Podsumowanie

Prezentowany przegląd lwowianów należących do zbiorów Biblioteki Politechniki Krakowskiej nie jest kompletny, wymaga bowiem dodatkowego całościowego opracowania. Na potrzeby tego artykułu został on ograniczony do publikacji wydanych wyłącznie we Lwowie, zawartych w najstarszych inwentarzach Biblioteki. Mimo że wyszukane w księgach inwentarzowych lwowiana wydane w okresie przedwojennym są liczne, brakuje wśród nich niektórych publikacji. Niekompletne są głównie wydawnictwa wielotomowe oraz serie wydawnicze. Mimo to najstarsze lwowiana stanowią dla Biblioteki cenny zbiór.

AGNIESZKA GÓRSKA

Material related to Lwów (*lwowiana*) in the collection of the Library of Kraków Technical University. An analysis of the records in acquisition inventories from the years 1946-1961

ABSTRACT. Based on twelve oldest hand-written inventory registers of the former Kraków Technical University from the years 1946-1961, a list, and then individual bibliographical records of 377 titles of books published in Lwów between 1747-1939 that are currently held at the Library, have been produced.

In the article, the thematic scope of the materials related to Lwów is identified and characterized, which is followed by an analysis of the following formal features: chronological and typographical range of the publications (identification of publishing establishments or institutions most frequently represented in the collection, and their general characteristics).

The group of books discussed in the study mainly includes technical textbooks written by such prominent lecturers of the Technical College in Lwów (*Politechnika Lwowska*) as Maksymilian Thullie, Stefan Bryła, Maksymilian Matakiewicz, as well as other techni-

cal publications written by, for example, Karol Skibiński. The collection also includes literary works written by Polish and foreign authors, guidebooks and titles related to the history of Poland and the world, history of art, the art of painting, etc. The publications under scrutiny were published by various Lwów-based publishing houses such as Książnica Atlas, Zakład Narodowy im. Ossolińskich (the Ossolineum Institute) and Wydawnictwo Polskie. Other initiators of publishing the research and scientific material included bookshop-cum-publishing establishments such as Księgarnia Polska Bernarda Połonieckiego.

KEY WORDS: library of Kraków University of Technology, book, Lwów-related material, technical sciences.